

De verblijfsduur van geïnterneerden in een bijzondere afdeling tot bescherming van de maatschappij: een empirisch onderzoek

J.P. Broothaerts, R. Mentens en G. De Soete*

Inleiding

Reeds in vorige artikels¹ verwezen we naar factoren die de verblijfsduur van geïnterneerden beïnvloeden. Voornamelijk de problematiek van de bemoeilijkte doorstroming naar privé-psychiatrische inrichtingen en de weerslag daarvan (het toenemende aantal chronische patiënten in onze instelling) werden toegelicht.

Het is vanzelfsprekend dat dit maar één aspect is van de verblijfsduur en dat er nog andere variabelen een belangrijke(re) rol spelen. We stellen ons dan ook tot doel een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van zowel de externe als interne factoren die medebepalend zijn voor de verblijfsduur van geïnterneerden in onze afdeling voor sociaal verweer.

Onderzoeksgegevens naar deze problematiek zijn veeleer schaars. Eerder richt men zich o.a. op het onderzoek naar factoren die de verblijfsduur van gedetineerden bepalen, naar de karakteristieken van geïnterneerden die na hun vrijlating gewelddaden plegen, naar het tot stand komen en de inhoud van de appreciatie van het begrip 'gevaarlijkheid' enz. Wanneer het dan wel geïnterneerden betreft, moeten deze studies nog eens verdeeld worden over de verschillende settings waar geïnterneerden kunnen verblijven.

Daar de samenstelling van de populatie der geïnterneerden en de werkwijze van de Commissie tot Bescherming van de Maatschappij (C.B.M.) van belang zijn voor de uiteindelijke resultaten, zullen wij hier ook dieper op ingaan.

Nadere precisering van het onderzoek

De opzet omvat twee deelaspecten: enerzijds een onderzoek naar die factoren die bepalend zijn of iemand al dan niet vrijgesteld wordt op proef, anderzijds een onderzoek naar de factoren die bepalend zijn voor de verblijfsduur. Statistisch uitgedrukt betekent dit dat een aantal onafhankelijke variabelen wordt uitgezet tegen zowel de afhankelijke variabele 'al dan niet vrij op proef' als tegen de afhankelijke variabele 'verblijfsduur uitgedrukt in aantal maanden'.

De idee om beide aspecten te onderzoeken, stamt uit een aantal empirische gegevens en onze hypothesevorming daaromtrent. Op het eerste gezicht zou men namelijk kunnen besluiten dat het al dan niet vrijgesteld worden, samen-

* Respectievelijk psycholoog Ministerie van Justitie; criminoloog adjunct-directeur Ministerie van Justitie; psycholoog aspirant N.F.W.O. aan de R.U. Gent.

1. BROOTHAERTS, J.P. en MENTENS, R., *Panopticon*, 1982, 437; MENTENS, R. en BROOTHAERTS, J.P., *Panopticon*, 1983.

valt met het al dan niet verlaten van de instelling m.a.w. dat een beslissing tot vrijstelling op proef bepalend is voor de verblijfsduur. De dag-dagelijkse praktijk bewijst echter dat dit niet persé het geval hoeft te zijn. Een beslissing tot vrijstelling op proef kan namelijk gekoppeld worden aan een aantal voorwaarden waaraan niet onmiddellijk kan voldaan worden (b.v. V.O.P. mits opname in een privé-psychiatrische instelling). Dat impliceert dan meteen dat hoewel er een principiële beslissing tot vrijstelling bestaat betrokkene in concreto gedurende een, soms vrij lange, periode toch nog in de instelling dient behouden te worden. In de praktijk dient de C.B.M. trouwens, ingevolge een cassatie-arrest (1982, nr. 7522), wanneer ze een dergelijke beslissing wenst te nemen, het behoud uit te spreken om dan nadien, wanneer aan de gestelde voorwaarden voldaan is, de zaak ambtshalve terug op te roepen. Naar de praktijk toe verandert deze werkwijze echter weinig. De mogelijkheid dat twee grotendeels van elkaar onafhankelijke sets van variabelen een rol spelen in dit proces, werd door ons als hypothese vooropgezet.

In theorie zou de verblijfsduur in interneringscentra, daar zij onbepaald is, moeten gebonden zijn aan de veronderstelde 'gevaarlijkheid' van de patiënt. In zekere zin vertegenwoordigt de verblijfsduur de operationele definitie van de gevaarlijkheid van de geïnterneerde m.a.w. hoe langer hij in interneringscentra verblijft hoe gevaarlijker men hem beschouwt. Onderzoek naar de determinanten van 'gevaarlijkheid', naar de informatie die gebruikt wordt om tot een appreciatie te komen en naar de wijze waarop dit oordeel tot stand komt, is reeds vaak gebeurd (Shah, S., 1978; Bottoms, A., Brownsword, R., 1982; Ertmann, B., Öjesjö, L., 1983²). Gezien het belang van deze appreciatie zowel naar de geïnterneerde als naar de maatschappij toe, is het meer dan een academische vraagstelling om te weten op welke basis deze beslissingen genomen worden.

Verscheidene onderzoeken tonen aan dat de factoren die gebonden zijn aan het begrip gevaarlijkheid geen indicatoren zijn voor de verblijfsduur in interneringscentra (Quinsey, V., 1979, p. 390; Steadman, H., Cocozza, J., 1973, p. 237). Gezien dit ook onze hypothese is, hebben wij een apart onderzoek opgezet naar de variabelen die eventueel de verblijfsduur bepalen. De resultaten van ons onderzoek naar de determinanten van een veronderstelde gevaarlijkheid van een geïnterneerde zullen in een apart artikel beschreven worden.

Over wie gaat het?

De vraag naar de samenstelling van de populatie der geïnterneerden is geenszins overbodig daar zij trouwens medebepalend zal zijn voor de gevonden resultaten. In een vorig artikel (Broothaerts, J.P., Mentens, R., 1982, p. 437) publiceerden we een overzicht van de samenstelling van de populatie en wezen we op zichtbare verschuivingen daarin. Aan de hand van deze dossierstudie toonden we aan dat er een dalende trend bestond inzake psychopaten en een stijgende trend inzake psychotici m.a.w. dat de inrichting meer en meer een analoog beeld krijgt van een privé-psychiatrische instelling en het imago van een psychopatenafdeling stilaan verliest.

2. De in de tekst genoemde auteursnamen verwijzen naar in de bibliografie genoemde werken.

De aangehaalde redenen voor deze evolutie (Broothaerts, J.P., Mentens, R., 1982, p. 437) blijven nog steeds waar en doen zich zelfs meer uitgesproken gelden. Ook in landen zoals de U.S.A. en Groot-Brittannië wordt men met deze problematiek geconfronteerd (Orr, J., 1978; Whitmer, G., 1980). Dit leidt ertoe dat men niet langer, zoals in de jaren zeventig, waarschuwt voor de 'psychiatrization of the criminal' maar wel voor de 'criminalization of the mentally ill' (Tepelin, L., 1983, p. 54).

Bijgewerkt geeft deze tabel anno 1984 volgend beeld:

<i>Tabel 1</i>	<i>1982</i>	<i>1983</i>	<i>1984</i>	<i>S-NS*</i>
psychosen	36 %	39 %	40 %	NS
mentale handicap	46	42,5	42	NS
sex. afw. gedrag	36	46	49	S
alcohol/drugs	49	66	65	S
psychopathie	29	35	26	NS
anderen: pyromanie	9	23,5	12	} 26 S
dementie			8	
epilepsie			6	

* De met S gemerkte categorieën vertonen een significante toename van 1982 naar 1984. (H.: $p_1 = p_2$ wordt verworpen op een 5 % niveau; Wright, S., 1979).

Hierbij enkele opmerkingen:

- Het is vanzelfsprekend dat het percentage psychopaten al naargelang het tijdstip van de momentopname fluctueert daar zij immers in de eerste plaats de draaideurcliënten vormen. De evolutie is daarenboven zo dat de trend dalend is; er worden steeds lagere percentages, ondanks de fluctuaties, genoteerd.
- Aan de geringe stijging bij de psychotici mag toch niet zo maar voorbijgegaan worden daar zij het precies zijn die ons chronisch residu vormen.
- Het item 'anderen' steeg dermate dat een verdere uitsplitsing noodzakelijk werd.
- Uit de niet geringe stijging van een aantal items blijkt dat meer en meer een multipele psychopathologische problematiek aan de basis van een interneringsmaatregel ligt.

Enkele literatuurgegevens

De meeste auteurs gaan er vanuit dat de appreciatie van de te verwachten gevaarlijkheid van de geïnterneerde bepalend is om de verblijfsduur te bepalen. Deze hypothese werd in enkele onderzoeken in twijfel getrokken. We zullen kort drie artikels aanhalen waar deze problematiek behandeld wordt, hetzij als hoofddoel, hetzij als bijprodukt van een onderzoek, en dat in verschillende settings.

Quinsey (1979) veronderstelde op grond van vroeger onderzoek naar de karakteristieken van 'perceived dangerousness' (Pruesse, M., Quinsey, V., 1977; Quinsey, V., Ambtman, R., 1979) dat de variabelen die de verblijfsduur van een geïnterneerde bepalen wel eens een andere set variabelen zouden kunnen opleveren.

Het onderzoek werd uitgevoerd in een Canadese psychiatrische instelling

uitsluitend voor geïnterneerden. Een multiële regressie-analyse werd uitgevoerd op veertien klinische en demografische variabelen. Op basis van het onderzoek naar de appreciatie van gevaarlijkheid werd geponeerd dat levensdelicten zouden leiden tot een langer verblijf en dat personen die op jonge leeftijd als psychopaat gekarakteriseerd werden hetzelfde lot zouden ondergaan. Hoewel er een correlatie tussen verblijfsduur en de variabelen levensdelict, psychopathie en jeugdige leeftijd bij de aanhouding bestond, verklaarden andere variabelen een grotere proportie variantie. Mentale handicap en het aantal jaren schoolse opleiding zijn niet te onderschatten factoren. Deze variabelen werden echter verondersteld geen rol in de appreciatie van gevaarlijkheid te spelen (Quinsey, V., Ambtman, R., 1979).

Een mogelijke verklaring werd gezocht in het feit dat mentaal gehandicapten moeilijk te plaatsen zijn, een probleem waar ook wij reeds naar verwezen (Broothaerts, J.P., Mentens, R., 1982, p. 438). Anderzijds slagen personen met meer eruditie er blijkbaar beter in hun argumentatie voor te dragen en een betere verdediging op te bouwen (Quinsey, V., 1979, p. 398).

De resultaten die ons interesseren in Piperno's onderzoek (1974) zijn een onderdeel van zijn vraagstelling naar het feit of instellingen voor geïnterneerden een behandelingsmodel dan wel een controlemodel volgen ten aanzien van hun patiënten.

Zijn onderzoek vond plaats in de U.S.A. in een zogenaamd 'mental hospital for the criminal insane'. Door middel van multiële regressie werden veertien variabelen geanalyseerd.

Variabelen die een significante invloed uitoefenden op de verblijfsduur waren:

- de socio-economische status: hoe hoger die status, hoe sneller men vrij komt;
- hoe ouder men is, des te langer men blijft. In tegenstelling tot het onderzoek van Quinsey worden hier jonge patiënten meer kansen toegeschreven om zich te reïntegreren;
- meer disciplinaire moeilijkheden geven aanleiding tot een langer verblijf;
- veelvuldige contacten met stafpersoneel verhogen de kans op een snellere vrijstelling.

Ook hier vinden we dus factoren die men niet altijd zo direct in relatie brengt met de verblijfsduur.

Steadman en Coccozza (1973) onderzochten hoe lang en op welke gronden geïnterneerden in een psychiatrisch instituut verbleven nadat ze uit een interneringscentrum waren overgeplaatst. Zij komen tot de conclusie dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen geïnterneerden en andere patiënten, dat m.a.w. het ontslag gebaseerd is op dezelfde factoren, dat de invloed van indicatoren van gevaarlijkheid geminimaliseerd is.

De belangrijkste variabelen in het onderzoek waren de duur van de hospitalisatie in verbinding gebracht met relaties en contacten die onderhouden worden met mensen buiten de inrichting. Zij komen tot het besluit dat hoe langer iemand gehospitaliseerd is hoe geringer de kansen zijn om de instelling te verlaten. Factoren die wijzen op vermindering van fysische en mentale bekwaamheden, naar gevaarlijkheid of sociale karakteristieken blijken van weinig belang te

zijn. De kritische variabele is het tenietgaan van contacten met de buitenwereld. Omwille van de langdurige hospitalisatie gaan contacten met vrienden en verwanten teloor door tanende belangstelling, door geografische mobiliteit, door overlijdens enz.

In tabel 2 hebben we de bekomen resultaten van deze onderzoeken gegroepeerd. Vanzelfsprekend is de vergelijkbaarheid beperkt door onder meer het gebruik van verschillende statistische technieken, door de van mekaar verschillende settings waarin de problematiek onderzocht werd, de verschillende juridische context van de vrijstellingen. Grosso modo echter kan men stellen dat klassieke indicatoren voor gevaarlijkheid zoals voorafgaande detenties, aard van het delict, disruptief gedrag binnen de inrichting, geen overheersende invloed uitoefenen op het al dan niet in vrijheid stellen van geïnterneerden.

Werking van de Commissie tot Bescherming van de Maatschappij (C.B.M.)

De uitvoering van een interneringsmaatregel is een bestuurlijke aangelegenheid die onder de bevoegdheid van een daartoe ingestelde C.B.M. valt. Deze commissie bestaat uit drie leden: een werkend of een ere-magistraat die voorzitter is, een advocaat en een geneesheer.

Haar bevoegdheden kunnen we schematisch als volgt weergeven:

- de C.B.M. wijst de inrichting aan waar de geïnterneerde zal opgenomen worden (art. 14 al. 1). Om therapeutische redenen en mits speciale motivering kan de plaatsing in een privé-instelling bevolen worden (art. 14 al. 2);
- de C.B.M. kan ambthalfve of op verzoek van de minister van Justitie, de procureur des Konings, de geïnterneerde of zijn raadsman overbrenging naar een andere inrichting gelasten (art. 15 al. 1);
- de C.B.M. kan voor de geïnterneerde een stelsel van beperkte vrijheid toestaan (art. 15 al. 3);
- zij kan, hetzij ambthalfve, hetzij op verzoek van de procureur des Konings, van de geïnterneerde of van zijn advocaat, gelasten dat de geïnterneerde voorgoed of op proef wordt vrijgesteld (art. 18 al. 1);
- zij geeft aan de minister van Justitie advies nopens de wenselijkheid personen te interneren die tijdens hun hechtenis in staat van krankzinnigheid, geestesstoornis of zwakzinnigheid worden bevonden (art. 21).

De geïnterneerde of zijn raadsman kunnen na het verstrijken van een periode van telkens zes maanden een verzoek richten hetzij tot definitieve vrijstelling of op proef hetzij tot overplaatsing naar een andere inrichting. Voor een invrijheidstelling hetzij voorgoed hetzij op proef moeten volgende voorwaarden vervuld zijn (art. 18 al. 1): de geestestoestand moet voldoende verbeterd en de voorwaarden voor zijn reclassering moeten vervuld zijn.

Alvorens te beslissen worden de procureur van het arrondissement, de directeur of de geneesheer van de inrichting tot bescherming van de maatschappij of van de geschikte inrichting uit het oogpunt van veiligheid en verzorging, de geïnterneerde en zijn advocaat gehoord (art. 16 al. 3).

De debatten hebben plaats met gesloten deuren; alleen de drie commissieleden en de secretaris zijn bij de beraadslaging aanwezig.

Tabel 2: De in de studie gebruikte variabelen (afhankelijke variabele: vrij-N.-vrij) en het resultaat van de studie vergeleken met enkele literatuurgegevens.

	Quinsey	Piperno	Steadman Cocozza	Broothaerts Mentens
X 01 Leeftijd bij de aanhouding	S	S	NS	NS
X 02 Schoolse opleiding (in jaren)	S	-	NS	NS
<i>Kwalificatie van de feiten</i>				
X 03 a. levensdelicten	S	NS	NS	NS
X 04 b. agressiviteit (geweldpleging)	NS	NS	NS	NS
X 05 c. vermogensdelicten	NS	NS	NS	NS
X 06 d. seksualiteit	NS	NS	NS	NS
X 07 e. brandstichting	-	-	-	NS
<i>Diagnose</i>				
X 08 a. psychopathie	NS	NS	NS	NS
X 09 b. psychose	NS	NS	NS	NS
X 10 c. seksueel afwijkend gedrag	-	NS	NS	S
X 11 d. mentale handicap	S	NS	NS	NS
X 12 e. alcohol/drugs	-	NS	NS	NS
X 13 f. dementie	-	NS	NS	S
X 14 Woonsituatie in orde - ja				
- neen	-	-	-	NS
<i>Leefsituatie</i>				
a. met partner (echtg., vriend)	NS	NS	NS	NS
b. alleen				
X 15 - kamer	NS	NS	NS	NS
X 16 - home	NS	NS	NS	NS
X 17 - psychiatrie	NS	NS	NS	S
<i>Werksituatie</i>				
X 18 a. werk	NS	-	NS	NS
X 19 b. bestaanszekerheid	NS	-	NS	NS
X 20 Aantal opnamen in de gevangenis als geïnterneerde	NS	NS	NS	NS
X 21 Aantal maanden in de gevange- nis (huidige opname niet inbegrepen)	-	-	-	NS
X 22 Aantal opnamen in privé- psychiatrische instellingen	NS	NS	NS	NS
X 23 Verblijfsduur in privé- psychiatrische instellingen	-	-	NS	NS
X 24 Duur van de huidige opname	-	-	-	NS
<i>Contacten met stafpersoneel</i>				
X 25 a. veel	-	S	-	NS
b. +/-				
X 26 c. weinig				
X 27 Socio-economische status				
a. voldoende	-	S	-	NS
b. onvoldoende				
X 28 Evaluatie van gedrag in de inrichting volgens verslag aan de C.B.M.	-	S	NS	NS
X 29 Evaluatie psychische vooruit- gang volgens verslag aan de C.B.M.	-	NS	-	S
X 30 Verzekerde psycho-sociale begeleiding	-	-	-	S

Onderzoeksopzet en resultaten

De studie werd uitgevoerd op de bijzondere afdeling tot bescherming van de maatschappij (sociaal verweer) bij de strafinrichting te Merksplas en omvat geïnterneerden die afhangen van de C.B.M.'s Antwerpen, Gent, Leuven en Vorst. De nodige gegevens werden verzameld voor iedere geïnterneerde ($N = 111$) die in de periode van 1 januari 1983 tot 1 juli 1983 voor de C.B.M. verscheen.

Als statistische techniek werd multiële regressieanalyse gekozen omdat dit ons toelaat (Van Knippenberg, A., Siero, F., 1980) enerzijds de relatieve waarde van de betrokken variabelen te bepalen, de zogenaamde gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten of beta-coëfficiënten, anderzijds het percentage verklaarde variantie te schatten die de gehele set van variabelen verklaart uit de afhankelijke variabele.

De onafhankelijke variabelen werden uitgekozen op grond van literatuurstudie en onze eigen hypothesen. Voor een eerste analyse werd het 'aantal maanden in de instelling' als afhankelijke variabele gebruikt. Voor een volgende analyse werd als afhankelijke variabele 'vrij versus niet vrij' gebruikt. Hoewel een aantal variabelen nominaal is, levert dit weinig problemen op daar codering middels dummy-variabelen toelaat hen op te nemen in de regressieanalyse.

In tabel 3 worden de resultaten voorgesteld van de regressieanalyse met 'duur van de huidige opname' als afhankelijke variabele.

Tabel 3.

<i>variabele</i>	<i>regressie coëff.</i>	<i>standaard fout</i>	<i>t-waarde</i>	<i>gestand. regr. coëff.</i>
X 3	21.170	9.071	2.334	0.185
X 13	34.501	17.107	2.017	0.164
X 16	30.062	9.160	3.282	0.293
X 17	27.259	5.863	4.650	0.382
X 20	- 2.636	0.810	- 3.253	- 0.274
X 26	12.311	5.555	2.216	0.176

De regressie met 29 onafhankelijke variabelen (6 numerieke, 23 dummy variabelen) heeft een meervoudige correlatie van .70 [$F(29,81) = 2.63$, $p < 0.001$].

Via een stapsgewijze regressie werd het aantal onafhankelijke variabelen gereduceerd tot een subset van zes factoren (tabel 3) zonder dat significant minder variantie verklaard wordt dan door de volledige set met 29 onafhankelijke veranderlijken. De meervoudige correlatiecoëfficiënt van deze gereduceerde regressievergelijking bedraagt 0.61 [$F(6,104) = 10.16$, $p < 0.001$]. Deze gereduceerde vergelijking kan evenmin verder gereduceerd worden zonder verlies van informatie (d.w.z. alle regressiecoëfficiënten zijn significant verschillend van nul). Een min-teken voor de (gestandaardiseerde) regressiecoëfficiënt betekent dat deze factor de verblijfsduur inkort, een plus-teken dat deze factor de verblijfsduur verlengt. Zo zal iemand met een belangrijk aantal vroegere verblijven in de instelling, een kortere huidige verblijfsduur hebben.

Tabel 4 geeft de resultaten weer van de multiële regressieanalyse met als afhankelijke variabele 'vrij-niet vrij'.

Tabel 4.

<i>variabele</i>	<i>regressie coëff.</i>	<i>standaard fout</i>	<i>t-waarde</i>	<i>gestand. regr.coëff.</i>
X 10	- 0.165	0.063	- 2.634	- 0.172
X 13	0.376	0.187	2.007	0.130
X 17	- 0.156	0.068	- 2.288	- 0.159
X 29	0.508	0.075	6.735	0.538
X 30	0.239	0.079	3.021	0.227

De meervoudige correlatie is .81 met 30 onafhankelijke variabelen (7 numerieke en 23 dummy variabelen) [$F(30,80) = 5.27, p < 0.001$]. Via stapsgewijze regressie blijven 5 variabelen (tabel 4) over met een meervoudige correlatie van .75 [$F(5,105) = 26.69, p < 0.001$] zonder dat significant minder variantie wordt verklaard dan met 30 onafhankelijke veranderlijken. Bijgevolg kan deze vergelijking niet verder gereduceerd worden zonder verlies aan informatie. Een plus-teken voor de (gestandaardiseerde) regressiecoëfficiënt verwijst naar het feit dat die variabele de kans om vrij te gaan verhoogt. Vice versa voor een min-teken voor de beta-waarde.

De gevonden meervoudige correlaties en de daaruit afleidbare percentages verklaarde variantie mogen als zeer hoog en bevredigend aanzien worden.

Bespreking

De hypothese dat 'al dan niet vrijgesteld worden' en de 'verblijfsduur in de instelling' niet dezelfde lading dekken, hoewel dit op het eerste zicht zo mag lijken, wordt bevestigd. Er werden twee sets van respectievelijk vijf en zes variabelen gegenereerd met een correlatie tussen de 2 regressievergelijkingen die -.30 bedraagt wat slechts 9 % variantie verklaart (cfr. de variabele psychiatrie).

Onafhankelijk van de verblijfsduur moet de geïnterneerde wanneer hij voor een invrijheidsstelling in aanmerking wil komen, voldoen aan een andere set van factoren (cfr. hfst. 2). Men zou kunnen stellen dat aan de set variabelen qua verblijfsduur als een soort voorafgaandelijke en nodige maar onvoldoende voorwaarde moet voldaan worden om vrij te kunnen gaan.

A. Verblijfsduur

Wat de *verblijfsduur* (in maanden uitgedrukt) betreft spelen volgende variabelen een rol:

a. In de eerste plaats wijst de bèta-coëfficiënt erop, dat wanneer alle andere variabelen constant gehouden worden, psychiatrie de beste predictor is. Wanneer besloten wordt naar een plaatsing in een privé-psychiatrische instelling toe te werken, betekent dat concreet dat de verblijfsduur met heel wat maanden wordt verlengd. Vroeger alludeerden we reeds op dit probleem (Broothaerts, J.P., Mentens, R., 1982, p. 437).

Kort samengevat haalden we de volgende redenen aan: afbouw van psychiatrische voorzieningen, de trend om slechts mensen met een uitgesproken psychopathologische problematiek te internen, een selectief opnamebeleid van klinieken naar geïnterneerden toe, de regionale werking van de klinieken en de ongelijkmatige spreiding van deze instellingen over de verschillende regio's.

Ook andere auteurs werden met deze problematiek geconfronteerd (Quinsey, V., 1979; Teplin, L., 1983) en Allodi (1975, p. 281) trekt daaruit de conclusie dat om deze vicieuze cirkel te doorbreken er aangepaste voorzieningen moeten gecreëerd worden op de drie niveaus waarop de geïnterneerde zich beweegt namelijk de afdelingen voor geïnterneerden, de klinieken en de gemeenschap zelf.

Noch de aard van de psychische stoornis, noch het aantal vroegere hospitalisaties spelen een rol (uitgezonderd het speciale geval van dementie). Hoewel bij een beslissing tot plaatsing in een instituut de diagnose vanzelfsprekend een rol speelt, wordt de hoofdrol echter toebedacht aan de plaatsingsmogelijkheden.

b. Dezelfde problematiek ontmoeten we op het vlak van de tehuizen voor mentaal gehandicapten. Quinsey (1979, p. 398) verklaart deze bevinding vanuit de optiek dat er onvoldoende plaatsingsfaciliteiten bestaan en dat mentaal gehandicapten ook niet de dynamiek, de regels van het systeem doorkrijgen waarin zij zich bevinden. Hij stelt voor om deze mensen in aparte instellingen onder te brengen. Ook wij merken dat zij dikwijls het slachtoffer zijn vanwege hun intellectuele deficits, van de psychopaten.

c. Hoe meer detentieperioden hoe sneller men de instelling verlaat. Deze ietwat merkwaardige vaststelling wordt voornamelijk gerealiseerd door de groep van psychopaten. Zij vormen immers in hoofdzaak onze draaideurcliënten en worden meestal opgenomen naar aanleiding van vermogensdelicten. Als zodanig worden zij, ondanks de hoge recidive, eventueel als minder gevaarlijk beschouwd in tegenstelling tot de plegers van levensdelicten die doorgaans lagere recidive rates hebben. De klemtoon wordt ook gelegd op het feit (Piperno, A., 1974, p. 524; Quinsey, V., 1979, p. 398) dat geïnterneerden die reeds meerdere malen binnen de instelling verbleven beter de dynamiek, de informele regels en de cultuur van het gehele systeem waarin zij verkeren, kennen. Zij zijn dan ook in staat zich gepast te gedragen, beter hun argumenten te presenteren, beter voor zichzelf te zorgen. Geïnterneerden met een lange verblijfsduur hebben vaak geen of een beperkte justitiële voorgeschiedenis. Meerdere variabelen liggen aan de basis daarvan. Het gaat meestal om mensen met ernstige psychopathologische stoornissen en levens- en/of andere agressieve delicten. Specifiek probleem dat zich hier stelt is dat hoe langer ze geïnstitutionaliseerd blijven, hoe groter de kans wordt dat men hen als moeilijk reïntegreerbaar gaat aanzien, door verlies aan sociale vaardigheden en verlies aan externe sociale contacten.

d. Hoewel de factor levensdelict, strictu sensu, weinig invloed zou mogen uitoefenen, zien we, conform de andere publikaties, dat dit wel het geval is. Anderzijds speelt deze variabele geen rol bij het al dan niet vrij gaan wat er waarschijnlijk op wijst dat er, uitsluitend voor dit specifieke delict, eerst aan een bepaalde detentienorm moet voldaan worden, vooraleer de variabelen van de andere set in aanmerking worden genomen. Zeker speelt ook een rol dat heel wat van de geïnterneerden met levensdelicten een ernstige psychopathologie vertonen.

e. Hoe meer contacten je met een of meerdere leden van het personeel onderhoudt, hoe beperkter de verblijfsduur. Dit lijkt ons zeer verklaarbaar en kan aan verschillende factoren toegeschreven worden. Geïnterneerden die regelmatig

therapeutische sessies bekomen, zullen vanzelfsprekend een meer op maat gesneden, uitgewerkt reclasseringsvoorstel bekomen.

Externe contacten met familieleden, advocaten, vrienden oefenen mogelijk-
kerwijze ook een invloed uit omdat zij een beter idee geven van zijn omgeving en
eventuele reclasseringsvoorstellen.

De belangrijkste vraag is echter hoe het komt dat sommige geïnterneerden
blijkbaar meer aandacht krijgen dan anderen. Diverse factoren spelen daarin
mee maar de beperkte personeelsbezetting vormt alleszins de hoofdfactor
(Kloeck, K., 1980, p. 17; Broothaerts, J.P., Mentens, R., 1982, p. 438; De Waele,
J.P., 1983, p. 236). Deze onderbezetting maakt dat noodgedwongen slechts op
een beperkt aantal geïnterneerden kan gefocuseerd worden.

f. Dementiële toestanden worden door de stafleden qua reclassering prognos-
tisch negatief benaderd. Enerzijds verwacht men dat de toestand nog zal verer-
geren anderzijds ziet men zo goed als geen plaatsingsmogelijkheden voor een
specifieke neuropsychologische en neurologische behandeling.

B. Voorwaarden voor invrijheidsstelling

De wet tot bescherming van de maatschappij voorziet dat voor een invrijheids-
stelling de geestestoestand van de geïnterneerde moet verbeterd zijn en de voor-
waarden voor zijn reclassering moeten vervuld zijn. Uit tabel 4 blijkt dat daaraan
voldaan wordt.

a. De variabele 'voldoende psychische vooruitgang' is de belangrijkste en
levert een uitermate grote bijdrage qua variantie. Hieronder vallen echter, voor
heel wat geïnterneerden, de aanbevelingen tot plaatsing in specifieke therapeu-
tische settings.

b. De psycho-sociale begeleiding kan zowel ambulant (D.G.G.Z.,
C.G.S.O. ...) als institutioneel in een justitieel of een welzijnskader plaatsvinden.
Het belang dat deze variabele heeft, moet niet alleen gezien worden vanuit het
oogpunt van een te voorziene psycho-sociale controle maar voornamelijk vanuit
het oogpunt om de gepaste behandeling te kunnen bieden voor de gestelde pro-
blematiek.

c. Eerder verrassend vinden wij dat een diagnostisch label, seksueel afwij-
kend gedrag, de geïnterneerde remt bij zijn invrijheidstelling. Verrassend daar
het seksueel delict in se geen rol speelt bij de bepaling van de verblijfsduur.

Ook Piperno (1974, p. 524) merkte reeds op dat er tussen diagnose en ver-
blijfsduur geen significante relatie bestaat maar dat individuen met seksueel af-
wijkend gedrag toch duidelijk langer gehospitaliseerd worden. Wij hebben de
indruk dat, daar de kwalificatie van het delict geen significante bijdrage levert, de
noties exhibitionisme, pedofiel, incestueus gedrag e.d. een recidief suggereren
door naar een bepaalde manier van seksuele gratificatie te verwijzen. De invloed
van deze factor is echter niet zo dat hij een speciaal langere of kortere verblijfs-
duur bepaalt maar sequentieel een of meerdere malen afremt.

d. Op de plaatsing in een privé-psychiatrische instelling werd reeds uitvoe-
rig ingegaan. Samengevat kunnen we stellen dat de C.B.M. noodgedwongen een
behoud uitspreekt (Cass., 1982, nr. 7522) totdat de concrete mogelijkheid tot
plaatsing zich voordoet.

e. Het variantie-aandeel van de factor 'dementie' bedraagt slechts 2 %. De reden dat deze variabele blijkbaar een invrijheidstelling bevordert, ligt in het feit dat wanneer een voorstel tot V.O.P. wordt geformuleerd, de zaak volledig in orde is.

Vanzelfsprekend zal per individu de constellatie van factoren die een rol spelen, verschillen al naargelang zijn problematiek.

Besluit

De resultaten van dit onderzoek hebben verschillende van onze vroeger geopenbare veronderstellingen omtrent dit onderwerp bevestigd. De aangehaalde wijzigingen in de samenstelling van de populatie van geïnterneerde zal zich verderzetten. Een aangepast behandelingskader is noodzakelijk waarbij rekening moet gehouden worden met het feit dat de psychiatrische instellingen de stroom van geïnterneerden niet kunnen opvangen en ambulant de nodige specifieke voorzieningen voor geïnterneerden zeer beperkt zijn.

Ondanks de zeer hoge multiële correlatiecoëfficiënt blijven nog heel wat vragen onopgelost. Dit onderzoek blijft dan ook een pilootstudie voor wat betreft dit onderwerp. Interessant zou zeker zijn verder te onderzoeken welke o.a. de invloed van de verschillende seksueel afwijkende gedragingen i.p.v. het geheel zou zijn, op welke wijze de verschillende factoren van een set variabelen gecombineerd worden enz.

Heel wat variabelen die met de beoordeling van gevaarlijkheid geen uitspraken hebben, spelen een rol wat overeenstemt met sommige literatuurbevindingen. Wij wensen dan ook de aandacht te trekken op het besluit van Quinsey (1979, p. 398) '...patients can be treated as if they were thought to be dangerous when they in fact are not so considered'.

Bibliografie

- ALLODI, F., MONTGOMERY, R., Mentally abnormal Offenders in a Toronto Jail, *Canadian Journal of Criminology and Corrections*, 17, 277.
- BOTTOMS, A., BROWNSWORD, R., The Dangerousness Debate after the Floud Report, *British Journal of Criminology*, 22, 229.
- BROOthaerts, J.P., MENTENS, R., Zijn er in de huidige context behandelingsmogelijkheden op een afdeling Sociaal Verweer? *Panopticon*, 3, 435.
- Cass., 1982, nr. 7522.
- DE WAELE, J.P., Enkele dysfuncties van de wet tot bescherming van de maatschappij, *Panopticon*, 4, 231.
- ERTMANN, B., ÖJESJÖ, L., Dangerousness at Karsudden, *International Journal of Law and Psychiatry*, 6, 125.
- KLOECK, K., Het penitentiair oriëntatiecentrum, *Bulletin van het Bestuur der Strafinrichtingen*, 34, 5.
- MENTENS, R., BROOthaerts, J.P., Vijf jaar Token Economy: een evaluatie, *Bulletin van het Bestuur der Strafinrichtingen*, 37, (in druk).
- ORR, J. The Imprisonment of mentally disordered Offenders, *British Journal of Psychiatry*, 133, 194.
- PIPERNO, A., Indefinite Commitment in a mental Hospital for the criminally Insane; two Models of Administration of mental Health, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 65, 520.
- PRUESSE, M., QUINSEY, V., The Dangerousness of Patients released from maximum Security, *Journal of Psychiatry and Law*, 5, 293.
- QUINSEY, V., Release from a maximum Security psychiatric Institution. Demographic and clinical Variables, *Criminal Justice and Behavior*, 6, 390.

- QUINSEY, V., AMBTMAN, R., Variables affecting Psychiatrists' and Teachers' Assessments of the Dangerousness of mentally ill Offenders, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47, 353.
- SHAH, S., Dangerousness: a Paradigm for exploring some Issues in Law & Psychology, *American Psychologist*, 33, 225.
- STEADMAN, H., COCOZZA, J., The criminally insane Patient: Who gets out?, *Social Psychiatry*, 8, 230.
- TEPLIN, L., The Criminalization of the mentally Ill: Speculation in Search of Data, *Psychological Bulletin*, 94, 54.
- VAN KNIPPENBERG, A., SIERO, F., *Multivariate analyse, beknopte inleiding en toepassingen*, Deventer 1980, Van Loghum Slaterus.
- WHITMER, G., From Hospitals to Jails: the Fate of California's deinstitutionalized mentally ill, *American Journal of Orthopsychiatry*, 50, 65.
- WRIGHT, S., *Quantitative Methods and Statistics, a Guide to social Research*, Beverly Hills 1979, Sage Publications.